Publicat a *COL·LEGI D'ARQUITECTES DE CATALUNYA* (https://www.arquitectes.cat)

Foto/Domovi Kulture, Autor: Lejla Kresevljakovic © Fotògraf: Anida Kreco

Aquest octubre, Sarajevo ha acollit el congrés internacional ?Importance of the Place? focalitzat sobre el tema ?ciutats i paisatges culturals: entre el reconeixement, la preservació i l'ús?. El congrés es centra principalment en llocs històrics antics i la seva preservació. Es per això que hi destaca, com un rara avis, l?exposició ?Domovi Kulture? (centres culturals), de l?arquitecta Lejla Kresevljakovic, inaugurada en el marc del mateix congrés. És el resultat d?una investigació sobre els edificis projectats i construïts com centres culturals de l?època socialista, i que avui en dia han quedat principalment en desús. En paraules de l?autora de l?exposició, *"La major part de l'antic centre cultural a BiH ha estat restaurat per l'administració local, els danys de la guerra han estat reparats i els edificis estan en un estat d'usabilitat. No obstant això, el paper i la importància que alguna vegada van tenir no han estat renovats".*

El nom de l?exposició ?Domovi Kulture?, és com es denominen en l?idioma Bosni els equipaments destinats a l?acollida i la promoció d?activitats culturals, i que es tradueix literalment com ?llars de cultura?, que a Catalunya habitualment denominem com ?centres culturals?, ?casals? i etc. Donat que l?exposició de les ?llars de cultura? forma part del congrés centrat en ?Llocs?, amb majúscula, potser podríem parlar de ?Llocs de Cultura?, on és justament la Cultura, també amb majúscula, la que fa possible la seva classificació de ?Lloc?, seguint el raonament de Marc Augé sobre els ?No-llocs?.

És una exposició diferent a la resta de temes tractats al congrés, que parla d?uns equipaments molt específics i d?unes arquitectures molt marcades per un ús i una època, no tan llunyans en el temps. Aquí no hi ha ruïnes antigues, ni edificis protegits per la UNESCO. És un recull d?edificis anònims, sense cap pretensió mes enllà d?acollir de la millor forma possible l?ús pel qual van ser destinats: generació i promoció d?activitats culturals. Donar un servei públic que, malauradament, no acostuma a ser considerat de primera necessitat, però que en la realitat és bàsic per una societat avançada, crítica, madura i democràtica. I justament per això, són també ?Llocs?, per definició, i en aquest cas, ?Llocs? als quals pot ser no s?ha prestat l?atenció adequada.

Però, el que trobo més interessant, és que es tracta d?un ús que en l?era de la societat xarxa, basada en els espais digitals, ha evolucionat molt respecte a l?època per la que van estar pensats aquests ?Llocs de Cultura?. La transformació de la activitat ha estat radical: els límits entre l?escala local i global s?han esborrat cap aquella escala ?glocal? de Manuel Castells; la diferenciació entre els productors i els consumidors de continguts ha desaparegut, on tots ens hem convertit en ?prosumidors?; i la línia entre l?espai físic i digital s?ha esborrat, creant uns incipients ?espais híbrids?, que funcionen transversalment a les escales tradicionals, on el coneixement es genera en xarxa, i ens porta cap a la ?intel·ligència col·lectiva? de Pierre Levy. És per això que parlar avui en dia de ?llocs de cultura? implica canviar de paradigma, i es per això, que aquesta exposició ha cridat la meva atenció.

És en aquest sentit que l? exposició no només cataloga els espais dels llocs de cultura, sinó que també proposa el rol dels arquitectes en la seva rehabilitació i reactivació, a través de dinamitzar la participació ciutadana, o en paraules de l?autora, el disseny participatiu:
"En el model de gestió contemporània, es posa l'accent en la iniciativa social i la participació a través del sector de la societat civil, que està clarament subdesenvolupat per iniciar activitats en l'àrea dels centres culturals. Aquesta investigació té com a objectiu cridar l'atenció sobre el paper que els arquitectes, com a membres responsables de la comunitat poden tenir cap a l'activació de la comunitat local pels mètodes de disseny participatiu."
També m?ha interessat comprovar com es pot analitzar aquest tema a una societat, la de Bòsnia i Hercegovina, igual de contemporània, però més deprimida, que les societats d?Europa occidental. Segueix viable proposar el fet cultural com una necessitat de primer ordre? Segueix vigent canalitzar-ho a través de les llars de cultura? Com haurien de ser aquests en la societat actual?

Per intentar respondre a aquestes i altres preguntes, he mantingut una conversa amb Lejla Kresevljakovic, arquitecta i autora de l?exposició ?Domovi Kulture?, i amb Muhamed Serdarevic, també col·lega de la professió, qui m?ha posat en contacte amb l?autora de l?exposició. Hem conversat, i m?han donat el seu parer, sobre una sèrie de reflexions que els hi he plantejat en relació a les ?llars de cultura? i el paper en general de l?arquitecte i l?arquitectura en la societat actual.

Identificar un problema és sempre el primer pas cap a la seva resolució. Entenc que l?exposició ?Domovi Kulture? és aquest primer pas. Però, un cop identificat el

problema, ara què? Quins haurien de ser els següents passos?

L. Kresevljakovic: *?Per a la rehabilitació de la funció i importància dels centres culturals, es requereix una idea gairebé revolucionària, o una idea que surti del marc i de la pràctica actual. Hi ha un munt de problemes a la vida diària de les persones que no poden ser resolts amb mètodes i procediments de les autoritats i de l'administració, o qualsevol de les formes comercials ja coneguts. Davant d'aquests problemes, hi ha solucions que trenquen models tradicionals i ofereixen noves. Les noves solucions van més enllà de la tradicional dicotomia en termes de privat-públic, local-global, els consumidors-productors, necessitat-desig, etc., ja que la majoria d'aquestes solucions són al mateix temps el caràcter local i global, ja que els consumidors en la majoria dels casos són també els productors, i ja que les necessitats i desitjos personals en molts casos són coincidents. Hi ha d?haver una ruptura amb els fluxos habituals, és a dir, amb modes de pensament que es consideren "normals".*

M. Serdarevic: *?És important que algú (Leija Kresevljakovic) d'aquesta manera toqui el tema, i més, dins d'aquesta conferència on el patrimoni cultural es considera només edificis i espais "antics". Per això és interessant observar també els espais que expliquen el passat recent, ja que ara encara podem fer alguna cosa i revitalitzar-los o equipar-los per a propòsits similars i complementaris, abans que es converteixin en ruïnes, ja prou antigues com per començar a tractar-los com a tals, on podrien estar interessades ja algunes de les pròximes generacions.?*

I com afecta aquest fet a l?arquitecte? Quin és aquest nou rol que hem de jugar? Últimament es parla molt de ?facilitadors?, però com definiries tu aquest nou rol?

L. Kresevljakovic: *?Si des d?aquest punt de vista ens fixem en la pràctica arquitectònica habitual, podem dir que el seu compromís amb la reconstrucció de les llars de cultura estava a l'àrea de resolució de problemes de caire físic, especialitzats i professionals, però sense un examen crític sobre una concepció espacial que és obsoleta, sense participació en l'estudi de necessitats reals i preferències de la comunitat local. Perquè les activitats arquitectòniques siguin part de la renovació activa de les llars de la cultura, cal sortir d'aquests marcs actuals. Hi ha diverses condicions que s'han de complir, és a dir: (1) els dissenyadors s'han d'incloure en una imatge més àmplia del canvi social, més enllà de la viabilitat econòmica, (2) que el disseny s'entengui com un esforç col·lectiu, on el procés de disseny estigui molt estès entre els diferents grups d'interès i diverses àrees d'experts, i (3) que les idees proposades siguin presentades, i testades per part dels futurs usuaris, és a dir, provades de forma empírica i orientada a l'usuari en la fase inicial del disseny. De fet, totes aquestes característiques són pròpies del co-disseny. Considero que la pràctica del disseny arquitectònic amb mètodes de co-disseny ens pot fer sortir del marc actual, i contribuir al canvi social.?*

?La primera característica esmentada de co-disseny, promou una diferència amb l'esperit consumista de gran part de productes de disseny que tenim l'oportunitat de veure a la vida quotidiana. Vivim en una societat de consum dominant. El disseny que coneixem és egocèntric, impulsat pel desig d'expressar el poder, la dominació, l'èxit i la fama. En una societat impulsada per l'ego, els diners i els beneficis, les estrelles arquitectòniques són un fenomen molt esperat. Tanmateix, aquest tipus de disseny no contribueix al canvi social, sinó que determina la situació existent en la societat. Per tant, hem de distingir aquest tipus de disseny d?un co-disseny impulsat per les idees oposades, la idea d'igualtat, de participació, més enllà dels límits de la viabilitat econòmica. La intenció o esforç final és que la intervenció d'un dissenyador creixi o sigui part d'un canvi social. Aquest objectiu es pot aconseguir a través del propi procés de disseny i a través de l'aspiració cap als resultats del disseny humanitari, socialment i culturalment sostenible. Així, des de mitjans del segle passat, han funcionat arquitectes com Cristopher Alexander, Hemanna Hertzberger, etc. a un contemporani com Alejandra Aravena, Janne Gang, etc.?

Quan parlem de co-disseny, o disseny cooperatiu, consideres que és tota la comunitat la que hi ha de participar, o ens centrem en els dissenyadors professionals i els usuaris finals, com una simplificació del problema de la gestió dels processos participatius?

L. Kresevljakovic: *?En el procés de presa de decisions sobre l'espai, no només han de participar els diferents professionals de la pràctica, sinó tota la població local com a futurs usuaris de l'espai. Co-disseny en un sentit ampli es refereix a la creativitat dels dissenyadors i també de les persones que no estan formades com dissenyadors, per a treballar junts en el procés creatiu. Poden ser persones pertanyents a categories especials, poden ser futurs usuaris, poden ser experts de diferents camps, etc. Per tant, el co-disseny és un tipus especial de co-creació. El punt de partida en el procés de disseny, on es defineix la tasca, és el moment més important per a la inclusió d'un major nombre de participants en la discussió, perquè és en aquest moment del procés de co-disseny on s?obtenen els millors resultats. De fet, aquest és el següent pas! La inclusió del major nombre de participants en el procés de definició del projecte per la reconstrucció i activació de les llars de cultura.?*

Consideres que una ?llar de cultura? tal com ho coneixem, encara continua vigent i te el seu lloc en la societat i context actuals, o bé, s?hauria de repensar d?alguna forma. De fet, son tan sols necessàries encara les ?llars de cultura??

L. Kresevljakovic: *?Les llars de cultura com les que hi havia a BiH encara existeixen, però a BiH ja no. N?hi ha a tota Europa. Barcelona, ??per exemple, té una gran xarxa d'aquests centres socials. La qüestió és si els centres culturals es necessiten a la societat actual de BiH. El nou sistema de valors a la societat de Bòsnia i Hercegovina, que es basa en punts de vista individualistes i materialistes de la realitat, és omnipresent i esborra la idea de l'acció col·lectiva. La majoria de les persones pensaran sobre on portar els nens a un curs d'informàtica o d'un idioma estranger, com pagar-ho, i etc., però gairebé ningú pensarà en intentar organitzar una cosa així a nivell de la comunitat local, per als nens del veïnat, per l'àrea de l'escola local, o a l?àmbit d?una llar de cultura que encara existeix. D'aquesta manera es dissol la societat, que és evident a tot arreu.?*

?Les persones se separen per diversos motius, però hi ha molt pocs llocs que són justament punts de connexió, llocs de reunió, llocs on es poden trobar i conèixer persones que d'una altra manera mai s'haguessin conegut. Per a la comunitat local, no tenir aquest lloc de trobada significa no tenir el punt d?inflexió, el lloc on es reuniran els rics i els pobres, els formats i els sense formació, on, en definitiva, les persones podran reunir-se i ajudar-se

mútuament. Les oportunitats són enormes. Cal reflexionar sobre quina és la llar de cultura contemporània, tenir una visió diferent de la realitat, i prendre la iniciativa.?

M. Serdarevic:*?Si acceptem que l'arquitectura d'una determinada manera és el mirall del temps en què sorgeix, llavors les llars de la cultura i els continguts que ofereixen, són el mirall de la realitat del temps en què vivim. Cito els exemples que he vist a Barcelona, i es pot dir que és més digitalitzada que Sarajevo i amb un nombre creixent d'usuaris d'Internet i una forma de vida més ràpida, però on encara existeixen biblioteques i centres culturals basats en associacions de veïns. Són exemples que he visitat i usat diverses vegades, com ara la instal·lació situada just a sobre de la biblioteca "Joan Margall" en Sant Gervasi, recentment inaugurada, on per exemple, les classes de ioga, o cursos i activitats vàries segueixen tenint lloc i atractiu, tant per a visitants com per a usuaris locals. O simplement, segueix vigent com lloc de reunió del veïnat.?*

Són per tant, les llars de cultura centres claus per la cohesió social a escala local?

L. Kresevljakovic: *?Els centres culturals eren factors cohesius de les comunitats locals. La majoria de les definicions de veïnat inclouen dos aspectes generals, el físic i el social, i centres culturals que reuneixen els dos aspectes. Van ser llocs de trobada, llocs en els quals les comunitats locals s?identificaven com parts d?una comunitat més gran, la de la ciutat, on es van assentar, i desenvolupar la seva identitat. Conscients de les seves pròpies necessitats culturals, els membres d?aquestes agrupacions locals han de passar de l?actitud de rebre un servei, a l?actitud de co-gestinar i co-produccir, en el procés de renovació de les llars de la cultura. La inclusió de les comunitats locals en el procés de reconstrucció significaria la integració social, l'enfortiment de la seva relació amb els centres de la comunitat, desenvolupant un sentit de pertinença, que prometi una major probabilitat que la llar de cultura s'implementi i sigui acceptada per la comunitat local, i esdevingui el centre social i cultural de la comunitat local.?*

Com un lloc físic i local (en aquest cas una ?llar de cultura?, però seria aplicable a qualsevol artefacte arquitectònic), s?integra en una societat global i deslocalitzada com l?actual? I concretament, quina influència té aquest fet social sobre la cultura i la seva difusió? Finalment, quina hauria de ser avui en dia l?escala d?una ?llar de cultura?, la ciutat, la metròpolis, el país, ...el món?

L. Kresevljakovic: *?Justament els llocs dels quals parlem, les reunions de la comunitat local, són el lloc de trobada de la comunitat local i global. Estic estudiant la possibilitat d'activar i redefinir les llars de cultura a través de la meva tesi com a innovació social. Ezio Manzini, que treballava per crear innovacions socials, va dir: ?En un món connectat, l'experiència local està influenciada en temps real per esdeveniments que poden ocórrer en qualsevol lloc. En definitiva, allò local és la nostra interfície amb el món. És un punt de vista concret i un punt d'acció?.?*

M. Serdarevic: *?Diàriament som testimonis de com, independentment de tot tipus de reunions i comunicacions virtuals, el veritable lloc de trobada física encara té un paper important en la vida humana i la societat contemporània. Carrers, places, etc., són encara plens de gent i ho continuaran sent durant molt de temps, com una necessitat i un estil de vida. Per molt que ara, els centres comunitaris acostumen a anomenar-se amb un nom més modern o fresc, com per exemple mediateques, això no és més que la definició del seu ús principal, però en el fons, per mi continua sent el mateix. Al cap i a la fi, és un lloc on els ciutadans, o inclús dit de forma més banal, els habitants, es troben periòdicament per dur a terme les seves activitats i així satisfer les seves necessitats, que sovint es poden dir secundàries o terciàries, però que de fet són les necessitats que ens fan ser éssers socials.*

En l'era dels canals de YouTube i mitjans similars, l?adquisició de competències i rutines essencials continua tenint lloc en l'espai físic i mitjançant la interacció directa.

Per molt que sentim que estem informats i connectats a nivell de nostre poble global, i per exemple, despertar amb la notícia que un autobús va bolcar a Cambodja, continuem vivint la nostra vida quotidiana en el nostre entorn que, és físic i real. Informació sobre, per exemple, la tragèdia de l'autobús realment no ajuda a passar el dia que tenim davant de nosaltres, però tampoc ens impedeix que part del nostre temps l?invertim en diversos tallers, cursos i reunions, o fins i tot lectures de poesia, a escala local. Depèn de nosaltres, individualment, quines necessitats i desitjos tenim, i si som prou proactius, o en canvi, massa mandrosos per embarcar-nos en el processos participatius. A Bòsnia i Hercegovina falten moltes coses, però sobretot, falta un desig col·lectiu de canviar, de millorar o modernitzar-se. Els funcionaris de l'administració de l'Estat, a les preguntes banals, responen amb un: no és competència meva, (...) creant així un buit i deixant que tot succeeixi en un àmbit estrictament controlat per les elits econòmiques i polítiques, sense permetre, ni oferir la possibilitat a altres escenaris, on els ciutadans comuns podrien participar i enriquir així les seves vides amb activitats addicionals. Tot depèn de nosaltres i els nostres hàbits, i si no som capaços d?adquirir-ne de nous, tot queda relegat al factor econòmic que no està controlat per la majoria de la població.?

Avui en dia, la cultura i la ciència es difonen principalment als espais digitals, ja sigui en xarxes socials, científiques, d?informació, o en el ?núvol?. Pot l?arquitectura, unir d?alguna forma aquest ecosistema digital amb el medi físic local? Podries estar d?acord amb l?afirmació que una ?llar de cultura? precisament podria esdevenir una espècie de ?hub? que connecta aquestes dues realitats, la física i la digital?

L. Kresevljakovic: *Justament aquesta interfície de paraules, que citava abans, és molt important. Perquè realment vivim en un món connectat i, a través dels centres locals, podem actuar de forma global. Tal com vas dir, la llar de la cultura podria convertir-se en un "hub", però en un hub que connecta allò local amb allò global, i allò real amb allò virtual.?*

M. Serdarevic: *?La ciència, la cultura i el progrés no es produeixen de forma espontània sinó que són el resultat del treball dur, de la lluita dels individus o grups, que amb gran esforç estan tractant de crear alguna cosa. Però mentre la majoria de la població això ho donava per fet i s?ho prenia de forma superficial, sense participar-hi, les llars de cultura si van ser veritables centres d?activitat o hubs en el seu temps. Però, avui estem a la societat de transició, la que ha patit el trauma de la guerra i la destrucció, una destrucció no només física, sinó també de la mateixa comunitat social, la transformació de la família, el canvi d?escala de valors, el populisme, i una mena de analfabetisme que és cada vegada més present en els mitjans. Tot això és la nostra realitat, i tant els llocs virtuals com els físics i tangibles són espais actius i haurien de servir per aquests grups socials i comunitats, i esdevenir incubadores d?integració social i una inspiració per aquest home alienat d?avui en dia.?*

Segons el teu parer, la difusió i la gestió de les ?llars de cultura? i les seves activitats, haurien de ser una competència de les institucions públiques o privades? Estaries d?acord que en el primer cas la cultura podria quedar en mans de les dinàmiques polítiques, mentre que en el segon cas, podria quedar en mans de les dinàmiques econòmiques? Com superar aquesta confrontació? Com garantir una gestió col·lectiva eficient d?un be comú com és la cultura?

L. Kresevljakovic: *?Les institucions estatals, de les que depenen els pressupostos de cultura, per a la seva pròpia supervivència no pregunten de manera crítica a la societat. I el sector comercial, sense cap escrúpol, conquesta tot el que els diners poden conquerir. Les*

llars de la cultura degut a la seva mala situació financera est troben indefenses als interessos privats. Crec que aquest conflicte pot ser superat per una iniciativa civil que connecti aquests dos sectors.

En el cas de la renovació activa dels centres culturals de BiH, els arquitectes haurien de superar els marcs tradicionals i avançar en una acció proactiva al llarg del procés. És important el seu paper en el foment de la comunicació entre els diferents participants en el procés de reconstrucció de la seva comunitat professional i de les associacions, les organitzacions locals de la societat civil, les associacions que s'ocupen de les iniciatives espacials, activistes culturals, mitjans de comunicació, autoritats locals i les organitzacions polítiques locals. Els arquitectes han de ser inclosos en el panorama més ampli de canvi social, més enllà dels límits de la viabilitat econòmica, les activitats d'arquitectura i disseny, des de un esforç conjunt en el qual el procés de disseny arquitectònic s?ha d?estendre entre els diferents participants i els diferents camps professionals. I quan presentin una idea, aquesta hauria de ser intel·ligible per la comunitat més àmplia, de manera que els futurs usuaris puguin explorar i fer comentaris i suggeriments.

Aquest procés de reconstrucció, en el qual tots els agents participen activament, en si mateix reforça els vincles entre les persones, desenvolupa un sentiment de pertinença a la comunitat i l'espai, i obliga a una major cooperació. La creació d'aquest entorn és un pas important cap al ple compliment de la tasca, que no només està en el domini del material, el món físic, sinó també en l'àmbit social de la comunitat local. El concepte arquitectònic dels centres culturals, fruit del procés de co-disseny, pot contribuir significativament a la renovació del paper i la importància de les llars de la cultura.

La renovació contemporània del paper i de la importància de les llars de la cultura és un procés complex, amb molts participants. Es preveu que molts canviïn la posició passiva actual en una actitud proactiva. Això s'aplica als arquitectes, però també a la població local. El seu compromís conjunt és necessari per restablir la importància de les llars de la cultura. Els arquitectes han de reconèixer el seu paper en una imatge més àmplia de la societat per sortir de les pràctiques habituals que no són capaces d'oferir solucions adequades. Han de reconèixer els seus potencials creatius no només en l'àmbit d'àrees d'especialització reduïda del disseny arquitectònic, sinó també com a creadors d'esdeveniments socials. La comunitat local, en canvi, ha de reconèixer els problemes de la situació en què es troben les llars de la cultura, per invertir tots els seus recursos en el procés de reconstrucció. Després de la Segona Guerra Mundial, activar la comunitat local en la construcció d'habitatges va ser un imperatiu creat pel governant Partit Comunista de Iugoslàvia. Ara tal imperatiu no existeix, però és necessari per crear la presa de consciència, de cadascuna de les comunitats locals individuals, de la importància de la participació i iniciar el procés de reconstrucció de les llars de cultura, ja siguin la comunitat local, el govern local, arquitectes, treballadors de la cultura o similars. Aquesta és una tasca molt més seriosa i complexa que la reconstrucció, per exemple, del sostre col·lapsat d?un edifici. La renovació contemporània dels centres culturals ha d'anar cap a un canvi social amb mètodes de co-disseny.?

M. Serdarevic: *?Públic i privat a BiH es redueix a un nivell on el privat es sagrat i inviolable, i el públic és de tots, i per tant, subjecte a destrucció, apropiació indeguda i devaluació. Independentment d'això, la comunitat social com a garant de la democràcia i la justícia ho hauria de gestionar, mitjançant polítiques que haurien de promoure el treball de les associacions i grups de ciutadans interessats, programes destinats a grups específics de ciutadans, oferint-los així una alternativa, de dedicar-ne així, de forma proactiva, per exemple, un parell d'hores del seu temps lliure. D'altra banda, a BiH, la qüestió de l'espai o el finançament del sector de les ONG o d?activitats culturals s'ha deixat a la política i les donacions, mentre que d?altra manera podrien generar fons propis i arribar a ser projectes*

sostenibles per si mateixos.?

Aquesta conversa a tres bandes, on s?ha parlat de co-disseny, de la gestió dels bens comuns i de la convivència dels espais públics virtuals i físics, m?ha fet tornar mentalment uns quants anys enrere, i recordar dos debats similars, mantinguts també a Sarajevo. Per una banda, m?ha fet rememorar la les converses mantingudes l?any 2013 amb Belinda Tato d?Ecosistema Urbano, de Madrid, després de la seva presentació al festival d?arquitectura ?Dani Arhitekture 2013? del seu projecte de disseny participatiu Dreamhamar, per la plaça Hamar a Noruega, on ja s?havien posat en pràctica molts dels punts relacionats amb co-disseny i processos de participació parlats aquí. Per altra banda, m?ha fet recordar la meva participació al mateix festival, parlant sobre els espais comuns híbrids físico-digitals, on també es tractaven, des d?un punt de vista més teòric, els temes del rol de l?arquitecte, del rol dels espais públics a la societat xarxa, o la viabilitat dels processos de disseny i gestió participatius, tant en el cas dels espais col·lectius digitals com dels espais públics físics, i d?uns hipotètics espais comuns híbrids.

Aquest lapsus de temps, de quasi cinc anys, entre el festival ?Dani Arhitekture 2013? i aquesta conversa sobre l?exposició ?Llars de Cultura?, demostra que a Sarajevo i a BiH, el debat, sobre la generació, la gestió i l?ús dels espais comuns, així com el debat sobre el rol dels arquitectes en la societat contemporània, o la necessitat dels processos participatius com garantia d?èxit del projecte, segueix plenament vigent. I també, que és un debat que es continua nodrint de noves veus que clamen per un canvi radical, des dels processos de disseny fins la gestió i utilització dels espais i equipaments públics, a través de processos participatius.

Relja Ferusic Manusev, arquitecte. Corresponsal del COAC a Sarajevo**,** Bòsnia i Hercegovina. Novembre 2017

[1]

Tornar [2]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : https://www.arquitectes.cat/ca/mon/llocs-de-cultura-i-processos-participatius-sarajevo

Links:
[1] https://www.arquitectes.cat/ca/printpdf/printpdf/13744
[2] https://www.arquitectes.cat/ca/javascript%3Ahistory.back%281%29